

KÉRDEZZ – FELELEK!

Mi a mézser és hogyan készül? — kérdezi Kéri Gáspár budapesti olvasónk.

Kérdezz — felelek! rovatunk válaszol:

A mézser, mézsör vagy régiesen méhsör — a neve is utal rá — mézből erjesztett sör. Az elmúlt évszázadokban Európa-szerte ismerték és fogyasztották, napjainkban azonban jobbra csak a slávok laktak területeken, ott is elvétve erjesztenek ilyen italt.

A mézserben a méz, pontosabban a benne levő cukrok az alapanyagai az alkoholos erjedésnek. A sör ízét a mézben levő aromaanyagok, a virágpor stb., no meg a különféle fűszernövények adják meg. Mézsért könnyűszerrel készíthet bárki: 10 liter vízben 1 kilogramm mézet teljesen föl kell oldani; fűszere egy *szerecsendió* lereszelve (vagy két-három *szerecsendió-virág* összetörve), egy kávéska-nálnyi őrlött *koriander*mag, és egy maréknyi szárított *komló*. Ezeket az anyagokat belekeverik a mézoldatba, azután jól felforralják, a habját leszedik, lehűtik 14-15 Celsius-fokosra, s öt deka sör-élesztőt (ez azonos a sütőélesztővel) adnak hozzá. Lefedve, de nem lezárva hét-nyolc napig 15 fok körüli hőmérsékletű helyiségben előerjesztik. Ezután nyomásálló üvegekbe (például kólásüvegekbe) lefejtik, s a palackokat ledugaszolják. Célszerű oly módon rögzíteni is a dugókat, mint a pezsgős-üvegeket, mert a későbbi érés során a keletkező szén-dioxid kilöheti őket. A palackokat az előbbinél hűvösebb helyiségben, a pincében vagy az élesskamra kövezetén stb. három hétig *utóérlelik*. Ekkorra kész a 2-3 százalékos alkoholt tartalmazó kellemes, fűszeres mézser. Ezt betegeknek, sportolóknak, nehéz testi munkát végzőknek, kimerültségben, étvágytalanságban szenvedőknek gyógytápsörként ajánlották a régiek. Az egykori (és a mai) magyar receptek az imént megadott méztartalom (1 kilogramm 10 liter vízben) a másfélszeresét-kétszeresét javasolják, s ezért az ilyen sörben nyilván több alkohol keletkezik. Ezt az erősebb sört ünnepekre, lakodalomra, keresztelőre, kalákásoknak stb. gyakorta készítették régebben, s kortyolgatták a vidám csevegések közben. A „magyaros” mézsért leggyakrabban *komlóval* fűszerezik.

A mézser minősége nagyban függ attól, hogy mennyire tiszták azok az edények, eszközök, amelyekkel és amelyekben előkészítették az erjesztést. A kifőzött hibatlan zománc fazék, a rozdaálló (kavaró) fémkanál, szűrő, tölcser és a tisztára mosott, kiforrázott üvegek, a fertőtlenített zárókupakok (dugók) meg a tiszta környezet, fontos feltételek a „házi sergelyezés”-hoz. A korábban más célra használt dézsákkal, fahordókkal stb. nem célszerű kísérletezgetni. Az előerjesztés kiforrázott uborkás-üvegekben könnyűszerrel elvégezhető.

Hibaigazítás. Lapunk ez évi 21. számában az Össznépi pályázat című cikkünk első mondatának egyik sorát a nyomda „elvesztette”, és egy máshonnan kézbe került sorral pótolta, így a mondat teljesen érthetlenné vált. Cikkünk helyesen így kezdődött:

A köznyelvben a szegény szó — főnévként, melléknévként egyaránt — általában emberre, személyre, állampolgárra vonatkozik. A szegénység tudományos vizsgálata azonban nem állhat meg pusztán az egyén helyzetének elemzésénél, még ha végsősoron erre egyszerűsíthető is a probléma.

A nyomda hibájáért szerzőnknek és olvasóinknak a szíves elnézését kérjük — A szerk.

Száz évvel ezelőtt, 1889. május 1-jén született az egykori Torontól megyei Pancsován (ma Pancevo) *Lambrecht* Kálmán paleontológus, ornitológus, etnográfus. Pécsi egyetemi tanárként az őslénytani tudományok külföldön is elismert képviselője s a hazai modern természettudományos ismeretterjesztő irodalom egyik úttörője volt.

Édesapja és édesanyja a szülőváros elemi iskolájában tanítottak. Abban, hogy *Lambrecht* a természettudományok felé fordult, nagy szerepe volt nagybátyjának, *Pisó* Cornélnak, aki Máramarosban volt erdészeti felügyelő. Emellett Európa-hírű lepkegyűjtő, aki a nyári vakáció idejére magával vitte a fogékony lelkű diákokat.

NÉPRAJZ VAGY MADÁRTAN?

A 16 éves ifjú 1905 és 1906 között vezetett Entomológiai naplója gyöngybetűs írással sorolja latin nyelven a gyűjtött lepkék és rovarok neveit, és más fontos adatait. Tudós nagybátyja nemcsak a gyűjtés technikájával ismereti meg, hanem a természettudományos szakirodalom berkeibe is bevezeti. Így ismerkedik meg *Herman* Ottó magyar polihisztor madártani és néprajzi műveivel. A későbbiekben személyesen is megismeri a példaképül választott tudóst, és munkatársának szegődik a Magyar Királyi Ornitológiai Központba.

Középiskoláinak elvégzése után, 1907 szeptemberében beiratkozik a Budapesti Királyi Tudományegyetemre kémia-természettudomány-szakos bölcsészhallgatóként. Első éves korában egy néprajzi, műszaki tárgyú, a szélmalomról írt jegyzetével mutatkozik be. *Herman* Ottó nagyra értékeli a munkát, és kéri őt, járja be az Alföldet és írja meg a többi szélmalom történetét is. *Lambrecht* hároméves szorgos kutatómunkával összegyűjti az összes, még feltárlható szélmalomra vonatkozó adatokat, s ezekből *Magyar szélmalomok* címen 1910-ben előadást tart a Magyar Néprajzi Társaságban. 1915-ben megjelenik *A magyar szélmalom könyve*, amely ma is egyedülállóan értékes forrásmunkája a technikatörténet és a néprajz bűvárainak. Erről a munkájáról a korabeli kritika is kedvezően nyilatkozik. Még ugyanezen évben napvilágot lát az *Aquila* című tudományos madártani lapban a magyarországi madárvonulásról írott tanulmánya. *Herman* Ottó a néprajzban és a madártanban egyformán járatosnak mutatkozó tanárjelöltben felismeri a jövő kutató tudósát, és választott elé állítja: néprajzzal vagy madártannal akar-e foglalkozni. *Lambrecht* az utóbbi mellett dönt, s így bekerül a Magyar Ornitológiai Központba *Herman* Ottó mellé munkatársnak. Tanári oklevelét megszerelve minden idejét a madártani kutatásnak szenteli.

MADARAK A BARLANGBÓL

A központban a hazai madarak vándorlásával, a fajok rendszertani meghatározásával foglalkoztak. Merőben új gondolat volt *Lambrecht*-től, hogy a *kihalt madárfajokkal* és a *madarak fejlődéstörténetével* foglalkozzék. Az ásatási anyagok között rengeteg fosszilis madárcsont is előkerült. Ezeket kellett *Lambrecht*-nek meghatároznia, és megállapítania, milyen madarak éltek az ősember korában. 1916–1919-ig *Lambrecht* a Magyar Földtani Intézetben dolgozik. A Remete-hegy barlangjában és a pillisszántói kőfülkében rengeteg ősmadárleletre bukkannak. Azonosításukat *Lambrecht* végzi el. Munkáinak összegzéséeként 1916-ban megírja *A madarak paleontológiájának történelme és erre vonatkozó irodalma* című könyvét. Öt évi munkával 326 madárfajnak mintegy 1400 teljes csontvázát állítja össze. Ezzel az Ornitológiai Központnak, a későbbi Madártani Intézetnek Európa egyik legszebb, legkorszerűbben kezelt madárcsontváz-gyűjteményét teremti meg. Ebben az időben csak a londoni British Museumnak volt hasonló, valamivel gazdagabb ilyen gyűjteménye.

1918-ban csatlakozik az akkori radikális ifjúság — *Jávorka* Sándor, *Hillebrandt* Jenő, *Kormos* Tivadar, *Vadász* Elemér és mások — által létrehozott Természettudományi Szövetséghez. A szövetség alapítói semmiféle